

ELŐSZÓ

Ötven esztendő termését nyújtom át itt az olvasónak. Másodéves joghallgató koromban, 1932-1933-ban indított el nagynevű mesterem, Eckhart Ferenc ennek az elhanyagolt témának a kutatására. Az egyházi bíróságok középkori történetéhez azóta sem lettem hűtlen. Dolgoztam rajta angolai ösztöndíjas évemben, majd a kolozsvári egyetemen. Végigmentem a kiadott anyagon, és megkezdtém az oklevelek kutatását. Mivel 1945-1947. között még Kolozsvárott maradhattam, az áldott emlékü Márton Áron erdélyi püspök két alkalommal meghívott Gyulafehérvárra, hogy ott átnézhessem a Batthyaneumba került első nagy esztergomi formuláskönyvet, Beneéthy Máté-ét. Miután Szegedre kerültem, a vakációkban rendszeresen látogattam az Országos Levéltárat, és végighaladtam a középkori okleveleken (DI), egészen 108 000-ig. Ez a munka éveken át tartott, és ha más tárgy foglalkoztatott, akkor is kiírtam a kezembe került szentszéki darabokat. Budapest után első utam Esztergomba vezetett, s ott kijegyeztem Nyási Demeter vikárius szentszéki formuláskönyvét, valamint a pécsi Mihály *doctor decretorum* hasonló munkáját. Világi formuláriumokat is feldolgoztam (Uzsai, Werbőczy formuláskönyvét), a pécsi Magyi-formuláskönyvről fényképet kaptam. Jártam Pannonhalmán is, és átkutattam a pannonhalmi Capsariumot. Más feladattal eljutottam Pozsonyba is, és onnan is kijegyeztem egyes darabokat. Sajnos, a Vatikáni Levéltárba nem jutottam el.

Öt évtized után beláttam, hogy már nem tudom befejezni a középkori magyar egyházi bíraskodás történetének megírását, amint terveztem. De, hogy a gyűjtött anyag ne vesszen kárba, elhatároztam, hogy regeszták alakjában teszem közzé, mégha természetesen nem is teljes. Szándékomat Klaniczay Tibor akadémikusnak adtam elő, s ő támogatta, nyilvánosságához segítette gyűjtésemet. Alább összeállítottam a tárgyra vonatkozó cikkeimet, amelyek a publikált eredmény csekélységét mutatják.

— *Első törvényeink sorsa és az egyházi menedékjog.* Regnum, Egyháztörténeti Évkönyv, 1938-1939. évf. 75-97. oldal (Budapest, 1939.).

— *Die Entwicklung der geistlichen Gerichtsbarkeit in Ungarn vor 1526.* Zeitschrift der Savigny-Stiftung für Rechtsgeschichte, 80 Kan.Abt. 49 (1963). évf. 174-235. oldal (Klny. Weimar, 1963.).

— *Un formulaire de l'officialité primatiale hongroise, de 1512.* (Beneéthy-fk.) Recueil de Mémoires et Travaux de la Société d'Histoire du Droit Écrit 7 (1970). évf. = Mélanges Pierre Tisset, 31-40. oldal.

— *Egyházjog és egyházi bíraskodás az Árpád-kori Magyarországon.* Vigilia 36 (1971). évf. 520-526. oldal.

— *Középkori jogunk elemei.* (Római jog, kánonjog, szokásjog.) 2. § A római jog és a kánonjog hatása a magyar jogra. Budapest, 1972.

— *A sasadi tizedper közjegyzői a XV. század derekán.* Levéltári Közlemények 42 (1971). évf. 102-113. oldal, 16 tábla.

— *Vicari italiani in Ungheria durante il Rinascimento*. Rapporti veneto-ungheresi all'epoca del Rinascimento, a cura di Tibor Klaniczay. (Budapest, 1975.) 181-193. oldal.

— *Olasz vikáriusok Magyarországon a reneszánsz korában és a Beneéthy-formuláskönyv*. Levéltári Közlemények 44-45 (1974). évf. 89-101. oldal.

— *A középkori egyházi bíróságok hatásköre*. Eszmetörténeti Tanulmányok (Budapest, 1984.), 235-241. oldal.

A regesztákat időrendben közlöm, a kiadottakat csak kivonatosan. A formuláskönyvekből csak azokat vettem fel, amelyekben helynév vagy személynév van. A *res paraphernales* kifejezést helyenként "hozomány"-nak fordítottam, bár az nem pontos.

Köszönet mindazoknak, akik munkámat segítették és áldás mindazokra, akik folytatni fogják!

BÓNIS GYÖRGY